

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์ความหมาย คุณค่าของดนตรีประจำชาติ ไทยและญี่ปุ่นและศึกษาวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น เพื่อนำเสนอแนวทางการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติในโรงเรียนสามัญของไทย

ในการศึกษาวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นใช้ระเบียบวิธีวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ความหมาย คุณค่าของดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น
2. การศึกษาวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น
3. การเสนอแนวทางการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น ในโรงเรียนสามัญ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น
โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเอกสาร โดยผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยจำนวน 25 ฉบับและญี่ปุ่นจำนวน 12 ฉบับ อันประกอบไปด้วย

1.1. เอกสารที่ศึกษา หนังสือและเอกสารประเภทต่าง ๆ ดังนี้

เอกสารชั้นต้นที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประจำชาติไทยจำนวน 24 ฉบับ

- 1) กรรณิกา สัจกุล. ดนตรีศึกษา : จากบ้าน วัด และวัง สู่สถาบันอุดมศึกษา. ในเอกสารประกอบการสอน วิชา 2712200 ดนตรีศึกษาชั้นนำ. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2539.
- 2) ครูเงิน. เพลงไทยตามนัยประวัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2525.
- 3) เจนดุริยางค์, พระ. บันทึกความทรงจำของพระเจนดุริยางค์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บางกอก ซีเกรท-ตาเรียลออฟฟิศ, 2521.

- 4) เจริญใจ สุนทรวาทิน. **ข้าพเจ้าภูมิใจที่เกิดเป็น
นักดนตรีไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :
ลีปปริ๊นท์จำกัด, 2530.
- 5) เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี. **สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทย.**
สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร., พิมพ์ครั้งที่ 1,
กรุงเทพมหานคร, 2530.
- 6) ชื่น ศิลปบรรเลง. **ดนตรีไทยศึกษา.** กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2521.
- 7) ชื่น ศิลปบรรเลง. ลิขิต จินดาวุฒน์. **ดนตรีไทยศึกษา.**
พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์,
กรุงเทพมหานคร, 2521.
- 8) ณรุทธ์ สุทธจิตต์. **ดนตรีศึกษา : สารและข้อคิดที่
น่ารู้.** กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2539.
- 9) ดำรงราชานุภาพ. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา.
ตำนานเครื่องมโหรีปี่พาทย์. อนุสรณ์งานฉาปนกิจศพ
นายขาว คุกกาทานนท์., พิมพ์ที่เจริญธรรม :
กรุงเทพมหานคร, 2520.
- 10) เตือน พาทยกุล. **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ
นายเตือน พาทยกุล ศิลปินแห่งชาติสาขา
ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2535.**
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ไอดีแยร์สแควร์, 2546.
- 11) ท้วม ประสิทธิ์กุล. **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิง
ศพนางท้วม ประสิทธิ์กุล.** กรุงเทพมหานคร :
อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2535.
- 12) ประสิทธิ์ ศิลปะบรรเลง. **ในอนุสรณ์งานพระราชทาน
เพลิงศพนายประสิทธิ์ ศิลปะบรรเลง
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นักแต่งเพลง)
ประจำปีพุทธศักราช 2541.** กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์วิชิรินทร์ สาสน์, 2542.

- 13) ปัญญา รุ่งเรือง. **ประวัติการดนตรีไทย.**
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช., กรุงเทพมหานคร, 2546.
- 14) ปิติ วาทยากร. **บันทึกการทรงจำของพระเจ้าริญดุริยางค์.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บางกอกซีเกรทดาเรียลออฟฟิศ, 2512.
- 15) พิเชิต ชัยเสรี. **ดนตรีและเพลงไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์.** ที่ระลึกงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 31. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2542.
- 16) พูนพิศ อมาตยกุล. **ดนตรีวิจักษ์ : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สยามสมัย, 2529.
- 17) พูนพิศ อมาตยกุล. **จัดงานที่ระลึกเนื่องในโอกาสวันเกิดครบ 100 ปี.** สุจิตร์จางวางทั่ว พาทยโกศล. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, (กรมศิลปากรจัดพิมพ์) 2524.
- 18) พูนพิศ อมาตยกุล. **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพคุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ.** กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2541.
- 19) มนตรี ตราโมท. **ดุริยางคศาสตร์ไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน. พิมพ์ครั้งที่ 2, 2540.
- 20) มหาวิทยาลัยหัวเฉียว. **ดนตรีกับชีวิตคนไทย.** วัชรินทร์การพิมพ์., กรุงเทพมหานคร, 2535.
- 21) ราชบัณฑิตยสถาน. **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง.** กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2542.
- 22) สงบศึก ธรรมวิหาร. **ดุริยางไทย.** สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- 23) สงัด ภูเขาทอง. **ทางเข้าดนตรีไทย.** กรุงเทพมหานคร : เอกสารอัดสำเนา, ม.ป.ป.

- 24) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ.
ตำนานเครื่องมะโหรีปี่พาทย์. อนุสรณ์ในงาน
ฉาปนกิจศพจางวางทั่ว พาทย์โกศล.
กรุงเทพมหานคร, 2482.

เอกสารชั้นต้นที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นจำนวน 10 ฉบับ

- 1) โทด์แมน. อาร์เธอร์ อี. **ประวัติศาสตร์และอารยธรรม
ญี่ปุ่น**. แปลจาก An Introduction to Japanese
Civilization, โดย เพ็ญศรี กาญจโมมัย และคนอื่น ๆ
2 เล่ม กรุงเทพมหานคร : วรุฒิการพิมพ์, 2522.
- 2) F.T. Piggott : **The Music and Musical
Instruments of Japan**. London, 1893,
2/1909/R1971.
- 3) H. Tanabe : **Japanese Music**. Tokyo, 1929.
- 4) Hirano, Kenji. **Iemoto**. Hirano : Kamisango ;
Gamo, 169-172, 1989.
- 5) Hoffer, Charler R. **The Understanding of Music**.
(5th Ed.). Belmont, CA : Wadsworth Publishing
Company. 1985.
- 6) Hosi Akira. **The history of Japanese Music for
appreciation**. Tokyo : Ongakunotomo Sya. 1971.
- 7) Merantika, Jumani. **Music Education for Primary
and Secondary School in Indonesia**.
In Perspectives of Music Education in Japan and
ASEAN Countries. Tokyo : Music, 1992.
- 8) S. Yamada. **Sokyoku Taisho**. Edo. 1779.
- 9) Tokumaru Yosihiko. **The oral and literate in
music**. Tokyo : Academia Music. 1986.
- 10) Yamaguti Osamu. **A primer to Japanese Music
and Koto**. Toko : Kawai Syuppan, 2002.

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น ประกอบด้วย

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประจำชาติไทยจำนวน 1 ฉบับ

- 1) ณรุทธ์ สุทธจิตต์. รายงานผลการวิจัย. **ประวัติดนตรีไทยศึกษา**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นจำนวน 2 ฉบับ

- 1) Nisiyama Matunosuke. The study of the system of Iemoto. Tokyo : Yosikawakobun Kan. 1982.
- 2) Shinobu Oku. Japanese Traditional Music in Departments of Teacher Training Universities. In Perspectives of Music Education in Japan and ASEAN Countries. T. Takizawa (ed.) Tokyo : Research Committee for Asian Music Education. 90-102, 1992.

เอกสารจากแหล่งสืบค้นคอมพิวเตอร์(Internet) ประกอบด้วย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นจำนวน 1 แหล่งสืบค้นคือ www.asahi-net.or.jp

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาที่ได้ทั้งหมดโดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องคุณค่าและความหมายของดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น โดยผู้วิจัยทำการจัดเรียงเนื้อหาของเอกสารที่ศึกษาและทำการวิเคราะห์ตามเนื้อหาที่ปรากฏ(Manifest Content) เมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสร้างข้อสรุปโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(Induction)ในการนำเสนอข้อมูลในประเด็นเรื่องคุณค่าและความหมายดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น

1.3 การตรวจสอบข้อมูล

ภายหลังที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นความหมายและคุณค่าดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบในแต่ละประเทศโดยข้อมูลประเทศไทยทำการซักถามนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีประจำชาติไทยจำนวน 3 ท่าน ข้อมูลประเทศญี่ปุ่นทำการซักถามนักวิชาการด้านดนตรี

ประจำชาติญี่ปุ่นและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาญี่ปุ่นที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นอย่างดีจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความตรงของข้อมูล ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1.3.1 ผู้เชี่ยวชาญดนตรีในประเทศไทย

1. อานันท์ นาคคง	อาจารย์ประจำวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. สงบศึก ธรรมวิหาร	ข้าราชการบำนาญ ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อาจารย์พิชิต ชัยเสรี	ข้าราชการบำนาญ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

1.3.2 ผู้เชี่ยวชาญดนตรีในประเทศญี่ปุ่น

1. Tokumaru Yosihiko	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
2. Tanaka Kenji	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
3. Inoue Kazuo	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

2. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีประจำชาติไทยและผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นโดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) ได้ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีประจำชาติ โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงดนตรีประจำชาติจากผู้ทำการถ่ายทอดในแต่ละบ้านอย่างต่อเนื่อง
- 2) เป็นผู้ทำการถ่ายทอดการบรรเลงดนตรีประจำชาติในแต่ละบ้านที่ทำการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 3) เป็นผู้ที่สามารถให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตลอดระยะเวลาในการศึกษา

กลุ่มนักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1) เป็นผู้ทำการศึกษา วิจัย ในด้านดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง

2) เป็นผู้ได้รับการยอมรับและมีผลงานด้านการบรรเลงดนตรีและมีผลงานการวิจัยและผลิตเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นที่ได้รับการยอมรับ

3) เป็นผู้ที่สามารถให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตลอดระยะเวลาในการศึกษา

จากเกณฑ์คุณสมบัติดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีประจำชาติและนักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นได้ดังนี้

2.1.1 ประเทศไทย

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีประจำชาติไทย จำนวน 6 ท่าน ประกอบด้วย

1. ครูเจริญใจ สุนทรวาทีน	ศิลปินแห่งชาติและผู้สืบทอดบ้านเสนาะดุริยางค์
2. ครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต	ศิลปินแห่งชาติและผู้สืบทอดบ้านดุริยประณีต
3. ครูอุทัย พาทยโกศล	นักดนตรีและผู้สืบทอดบ้านพาทยโกศล
4. ครูชนก สาคริก	นักดนตรีและผู้สืบทอดบ้านประดิษฐ์ไพเราะ
5. ครูสมชาย ดุริยประณีต	นักดนตรีและผู้สืบทอดบ้านดุริยประณีต
6. ครูประภิต สะเพียรชัย	นักดนตรีและผู้สืบทอดบ้านพาทยโกศล
7. ครูพิชิต ชัยเสรี	นักดนตรีและผู้สืบทอดบ้านเสนาะดุริยางค์

กลุ่มนักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติไทย จำนวน 2 ท่านประกอบด้วย

1. สงบศึก ธรรมวิหาร	ข้าราชการบำนาญ ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อานันท์ นาคคง	อาจารย์ประจำวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2.1.2 ประเทศญี่ปุ่น

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น จำนวน 4 ท่าน ประกอบด้วย

1. Tomiyama Seihin	นักดนตรีและผู้สืบทอดบ้านโตมียามา (Tomiyama)
2. Yonekawa Hiroe	นักดนตรีและผู้สืบทอดบ้านโยนิกาว่า (Yonekawa)
3. Nakashima Yasuko	นักดนตรีและผู้สืบทอดบ้านเซหะ(Seiha)
4. Fukami Satomi	นักดนตรีและผู้สืบทอดบ้านมียากิ (Miyagi)

กลุ่มนักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

1. Tokumaru Yoshiko	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
2. Tanaka Kenji	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
3. Inoue Kazuo	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

2.2 **ประเด็นในการสัมภาษณ์** ผู้วิจัยทำการสร้างแบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ครอบคลุมในเรื่องเกี่ยวกับความหมายและคุณค่าของดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น ในด้านสุนทรียศาสตร์ ทางสังคม ทักษะคิดมุมมองที่มีต่อดนตรีประจำชาติ และประวัติความเป็นมาของบ้านดนตรีแต่ละบ้าน เพื่อทำการศึกษาถึงความหมายและคุณค่าของดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น

2.3 **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการศึกษาในช่วงดังต่อไปนี้

2.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลในประเทศไทยระหว่างวันที่ 3 พฤษภาคม 2547 ถึงวันที่ 4 มีนาคม 2548

2.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในประเทศญี่ปุ่นระหว่างวันที่ 5 เมษายน 2546 ถึงวันที่ 16 เมษายน 2546

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดโดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องคุณค่าและความหมายของดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น โดยผู้วิจัยทำการจัดเรียงเนื้อหาที่ได้จากบทสัมภาษณ์และทำการวิเคราะห์ตามเนื้อหาที่ปรากฏ (Manifest Content) เมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสร้างข้อสรุปโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) ในการนำเสนอข้อมูลในประเด็นเรื่องคุณค่าและความหมายดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น

2.5 การตรวจสอบข้อมูล

ภายหลังที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ในประเด็นความหมายและคุณค่าดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบในแต่ละประเทศในด้านความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยข้อมูลประเทศไทยทำการซักถามนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีประจำชาติไทยจำนวน 3 ท่าน ข้อมูลประเทศญี่ปุ่นทำการซักถามนักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาญี่ปุ่นที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นอย่างดีจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

1. การวิจัยเอกสาร โดยผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยจำนวน 4 ฉบับและญี่ปุ่นจำนวน 1 ฉบับ อันประกอบไปด้วย

1.1 เอกสารที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ หนังสือและตำราเรียนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นอันประกอบด้วย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยจำนวน

4 ฉบับ

- 1) ธิติ ทศนกุลวงศ์. **ระเบียบวิธีการประพันธ์เพลงมโหรีโดยชนบของสำนักเสนาะดุริยางค์**. วิทยานิพนธ์ สาขาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- 2) พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศิริรัตนบุษพวง และพูนพิศ อมาตยกุล. **ทูลกระหม่อมบริพัตร กับการดนตรี**. กรุงเทพมหานคร : จัดวานิช, 2524.
- 3) หลวงประดิษฐไพเราะ. **ในอนุสรณ์งานคำนิ่งในวาระฉลองร้อยปีเกิด ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง)**. มุลินธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง และ กรมศิลปากร จัดมหรรมบูชาและโรงละครแห่งชาติ) . หน้า 23-82. กรุงเทพมหานคร, 2524.
- 4) อานนท์ นางคง และอัษฎาภูธ สาศกริก. **หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง) มหาดุริยกุลุ่มเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์**. บริษัทพิมเนศพริ้นติ้งเซ็นเตอร์ : สำนักพิมพ์มติชน, 2544.

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่น

จำนวน 1 ฉบับ

- 1) Tukitani Tuneko. **A preimer to Japanese Music to know soon**. Tokyo : Ongakunotosya, 2003.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทย

จำนวน 5 ฉบับ

- 1) เชาวน์ การวิชา. **ประวัติชีวิต ครูสอน วงฆ้อง.**
วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิตสาขาดุริยางค์
ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- 2) ณรงค์ เขียนทองกุล. **มานุษยวิทยาการดนตรี :**
กรณีศึกษาบ้านบางลำพู สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,
2539.
- 3) พรทิพย์ อันทิวโรทัย. **การวิเคราะห์รูปแบบความเป็น**
ครูและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี
ตราโมท ในกลุ่มผู้สืบทอดที่ต่างกัน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพื้นฐาน
การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2539.
- 4) วิมาลา ศิริพงษ์. **การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยใน**
สังคมไทยปัจจุบัน ศึกษากรณีสกุลพาทยโกศล และ
สกุลศิลปประบรรเลง สาขามานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- 5) สุมณ อมรวัดฉวี. **การถ่ายทอดและการเรียนรู้**
วัฒนธรรมในการศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอด
วัฒนธรรม : กรณีศึกษาหนังใหญ่วัดชนอน.
กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2537.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

จำนวน 2 ฉบับ

- 1) Tomiko Kato. Music Education for Elementary and Lower Secondary Schools in Japan. In Perspectives of Music Education in Japan and ASEAN Countries. T. Takizawa (ed.) Tokyo : Research Committee for Asian Music Education. 71-83, 1992.
- 2) Yoshihiro Ino. Teaching Traditional Music in Japan Today. In Perspectives of Music Education in Japan and ASEAN Countries. T. Takizawa (ed.) Tokyo : Research Committee for Asian Music Education. 84-90, 1992.

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาที่ได้ทั้งหมดโดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น ซึ่งประเด็นในการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมการถ่ายทอดประกอบด้วยประเด็นเรื่อง บริบทความเป็นบ้าน ผู้ทำการถ่ายทอด วิธีการถ่ายทอด ผู้รับการถ่ายทอด โดยผู้วิจัยทำการจัดเรียงเนื้อหาของเอกสารที่ศึกษาและทำการวิเคราะห์ตามเนื้อหาที่ปรากฏ(Manifest Content) เมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสร้างข้อสรุปโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(Induction)ในการนำเสนอข้อมูลในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น

1.3 การตรวจสอบข้อมูล

ภายหลังที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบในแต่ละประเทศโดยข้อมูลประเทศไทยทำการซักถามนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีประจำชาติไทยจำนวน 3 ท่าน ข้อมูลประเทศญี่ปุ่นทำการซักถามนักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาญี่ปุ่นที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นอย่างดีจำนวน 3 ท่านเพื่อการตรวจสอบความตรงของข้อมูล ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ประเทศไทย

1. อานันท์ นาคคง	อาจารย์ประจำวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. สงบศึก ธรรมวิหาร	ข้าราชการบำนาญ ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. พิชิต ชัยเสรี	ข้าราชการบำนาญ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

ประเทศญี่ปุ่น

1. Tokumaru Yosihiko	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
2. Tanaka Kenji	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
3. Inoue Kazuo	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

2. การวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลจากบ้านดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นโดยใช้วิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 **พื้นที่ในการศึกษา** ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นบ้านดนตรีที่ได้รับการยอมรับจากสังคมในฐานะบ้านดนตรีที่ทำการถ่ายทอดและบรรเลงดนตรีประจำชาติและอย่างต่อเนื่อง
2. เป็นบ้านดนตรีที่ยังดำรงอยู่และมีรูปแบบการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติในสังคมอย่างต่อเนื่อง
3. เป็นบ้านดนตรีที่สืบทอด/สร้างนักดนตรีประจำชาติที่มีชื่อเสียงในสังคมและได้รับการยอมรับจากสังคม
4. เป็นบ้านดนตรีที่ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาในการวิจัย

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

พื้นที่ในการศึกษาประเทศไทย

1. บ้านเสนาะดุริยางค์
2. บ้านดุริยประณีต
3. บ้านประดิษฐ์ไพเราะ
4. บ้านพาทย์โกศล

พื้นที่ในการศึกษาประเทศญี่ปุ่น

1. บ้านโยนิกาว่า(Yonekawa)
2. บ้านเซหะ(Seiha)
3. บ้านโตมियามา (Tomiyama)
4. บ้านมียากิ (Miyagi)

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นจำนวน 2 กลุ่มอันประกอบไปด้วยกลุ่มผู้ทำการถ่ายทอดและนักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทำการถ่ายทอด มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่สามารถบรรเลงเครื่องดนตรีประจำชาติได้และได้รับการยอมรับจากสังคม
2. เป็นผู้ได้รับการศึกษาและถ่ายทอดดนตรีประจำชาติจากผู้ทำการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติในบ้านดนตรีที่ทำการศึกษานี้
3. เป็นผู้ทำการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติให้กับผู้รับการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติในบ้านดนตรีที่ทำการศึกษานี้
4. เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลกับผู้วิจัยในตลอดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

หลักเกณฑ์การคัดเลือกนักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติ มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ทำการศึกษา วิจัย ในด้านดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง
2. เป็นผู้ได้รับการยอมรับและมีผลงานด้านการบรรเลงดนตรีและมีผลงานการวิจัยและผลิตเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นที่ได้รับการยอมรับ
3. เป็นผู้ที่สามารถให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตลอดระยะเวลาในการศึกษา

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย

ประเทศไทย

กลุ่มผู้ทำการถ่ายทอด จำนวน 7 ท่านคือ

1. ครูเจริญใจ สุนทรวาทิน	ผู้ทำการถ่ายทอดบ้านเสนาะดุริยางค์
2. ครูสุตจิตต์ ดุริยประณีต	ผู้ทำการถ่ายทอดบ้านดุริยประณีต
3. ครูอุทัย พาทยโกศล	ผู้ทำการถ่ายทอดบ้านพาทยโกศล
4. ครูชนก สาคริก	ผู้ทำการถ่ายทอดบ้านประดิษฐ์ไพเราะ

5. ครูสมชาย ดุริยประณีต	ผู้ทำการถ่ายทอดบ้านดุริยประณีต
6. ครูประกิต สะเพียรชัย	ผู้ทำการถ่ายทอดบ้านพาทย์โกศล
7. ครูพิชิต ชัยเสรี	ผู้ทำการถ่ายทอดบ้านเสนาะดุริยางค์

กลุ่มนักวิชาการดนตรีประจำชาติไทย จำนวน 3 ท่านคือ

1. อานันท์ นาคคง	อาจารย์ประจำวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. สงบศึก ธรรมวิหาร	ข้าราชการบำนาญ ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ชูเกียรติ วงษ์อ่อง	อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ ฝ่ายมัธยม

ประเทศญี่ปุ่น

กลุ่มผู้ทำการถ่ายทอด จำนวน 4 ท่านคือ

1. Tomiyama Seihin	ผู้ทำการถ่ายทอดบ้านโตมियาม่า (Tomiyama)
2. Yonekawa Hiroe	ผู้ทำการถ่ายทอดบ้านโยเนกาว่า (Yonekawa)
3. Nakashima Yasuko	ผู้ทำการถ่ายทอดบ้านเซหะ(Seiha)
4. Fukami Satomi	ผู้ทำการถ่ายทอดบ้านมียากิ (Miyagi)

กลุ่มนักวิชาการดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น จำนวน 3 ท่านคือ

1. Tokumaru Yosihiko	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
2. Tanaka Kenji	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
3. Inoue Kazuo	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.3.1 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์โดยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์จะครอบคลุมในประเด็นวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติโดยทำการสัมภาษณ์ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1.1 บริบทความเป็นบ้าน (ความเป็นมา/ปรัชญา)
- 1.2 ผู้ทำการถ่ายทอด
- 1.3 วิธีการถ่ายทอด
- 1.4 ผู้รับการถ่ายทอด

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลโดย
ทำการศึกษาในช่วงดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลในประเทศไทยระหว่างวันที่ 3 พฤษภาคม 2547 ถึงวันที่ 4 มีนาคม 2548
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในประเทศญี่ปุ่นระหว่างวันที่ 5 เมษายน 2546 ถึงวันที่ 16 เมษายน 2546

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมด โดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น โดยผู้วิจัยทำการจัดเรียงเนื้อหาที่ได้จากบทสัมภาษณ์และทำการวิเคราะห์ตามเนื้อหาที่ปรากฏ (Manifest Content) เมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสร้างข้อสรุปโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(Induction) โดยในแต่ละประเด็นจะต้องมีผู้ที่ตอบตรงกันอย่างน้อย 2 ใน 3 ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดในการนำเสนอข้อมูลในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น

4) การตรวจสอบข้อมูล

ภายหลังที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ในประเด็นวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบในแต่ละประเทศในด้านความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยข้อมูลประเทศไทยทำการซักถามนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีประจำชาติไทยจำนวน 3 ท่าน ข้อมูลประเทศญี่ปุ่นทำการซักถามนักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาญี่ปุ่นที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นอย่างดีจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความตรงของข้อมูลในด้านเนื้อหาการสัมภาษณ์และการแปลภาษา

2.3.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมดนตรีประจำชาติไทย ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติไทยจำนวน 4 ครั้ง
2. การสังเกตพิธีกรรมการไหว้ครูจำนวน 1 ครั้ง

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นจำนวน 4 ครั้ง
2. การสังเกตการณ์แสดงดนตรีประจำชาตินอกสถานที่เรียนจำนวน 2 ครั้ง

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการสังเกตเพื่อประกอบการศึกษาดังนี้

1. การสังเกตลักษณะครูดนตรี ลักษณะผู้เรียน บรรยากาศในบ้านดนตรี วิธีการเรียนการสอน สื่อที่ใช้ในการสอน
2. การสังเกตกิจกรรมพิเศษ อันประกอบด้วย บรรยากาศการเข้าร่วมกิจกรรม อันได้แก่ พิธีการไหว้ครู การแสดงดนตรีประจำชาติ
3. ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม

2) ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการศึกษาในช่วงดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลในประเทศไทยระหว่างวันที่ 3 พฤษภาคม 2547 ถึงวันที่ 4 มีนาคม 2548
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในประเทศญี่ปุ่นระหว่างวันที่ 5 เมษายน 2546 ถึงวันที่ 16 เมษายน 2546

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมทั้งหมด โดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นและพฤติกรรมการแสดงออกในกิจกรรมที่ผู้วิจัยทำการสังเกต โดยผู้วิจัยทำการจัดเรียงเนื้อหาที่ได้จากการสรุปการสังเกตและทำการวิเคราะห์ตามเนื้อหาที่ปรากฏ (Manifest Content) เมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสร้างข้อสรุปโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปแบบ

อุปนัย(Induction) โดยในแต่ละประเด็นจะต้องมีผู้ที่ตอบตรงกันอย่างน้อย 2 ใน 3 ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดในการนำเสนอข้อมูลในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น

4) การตรวจสอบข้อมูล

ภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ในประเด็นวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบในแต่ละประเทศในด้านความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติในโรงเรียนของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น

ผู้วิจัยสรุปข้อมูลจาก 2 ขั้นตอนข้างต้นและศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหา การจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติในโรงเรียนของประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร

1.1 แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารหลักสูตรการศึกษาวิชาดนตรีศึกษาในประเทศไทยและญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดวัฒนธรรมประจำชาติในโรงเรียนไทยและโรงเรียนญี่ปุ่นจำนวน 2 ฉบับ แบ่งเป็นเอกสารชั้นต้นของไทยจำนวน 1 ฉบับและเอกสารชั้นต้นของญี่ปุ่นจำนวน 1 ฉบับ ดังนี้

เอกสารประเทศไทย

เอกสารชั้นต้น

1.กรมวิชาการ. **สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร:กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545.

เอกสารประเทศญี่ปุ่น

เอกสารชั้นต้น

1. กรมวิชาการ. สารการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการ

เรียนรู้ศิลปะ. ประเทศญี่ปุ่น :กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 1989.

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารทั้งหมดโดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นในโรงเรียน โดยผู้วิจัยทำการจัดเรียงเนื้อหาที่ได้จากศึกษาเอกสารและทำการวิเคราะห์ตามเนื้อหาที่ปรากฏ (Manifest Content) เมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสร้างข้อสรุปโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(Induction) ในการนำเสนอข้อมูลในประเด็นเรื่องการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติในโรงเรียน

1.3 การตรวจสอบข้อมูล

ภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบอันได้แก่เอกสารข้อมูลหลักสูตรการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นในด้านดนตรีศึกษา โดยทำการซักถามนักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาญี่ปุ่นที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นอย่างดีจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความตรงของข้อมูล ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. Tokumaru Yosihiko นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
2. Tanaka Kenji นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
3. Inoue Kazuo นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ครูที่จัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น และผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักเรียนที่ศึกษาด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นในโรงเรียนโดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) ได้จำนวน 2 ประเภทคือ กลุ่มครูผู้สอนดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นและกลุ่มนักเรียนที่ศึกษาดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นโดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกดังต่อไปนี้

กลุ่มครูผู้สอนดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นในโรงเรียน มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. เป็นครูที่มีชั่วโมงสอนดนตรีประจำชาติในโรงเรียนเป็นผู้ที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติในโรงเรียน
2. เป็นผู้ที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติในโรงเรียน และทำการศึกษา วิจัยการสอนดนตรีประจำชาติอย่างต่อเนื่อง
3. เป็นผู้ที่สามารถให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตลอดระยะเวลาในการศึกษา

กลุ่มนักเรียนที่ศึกษาดนตรีประจำชาติในโรงเรียน มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1.) เป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติในโรงเรียน
- 2.) เป็นนักเรียนที่ศึกษาดนตรีประจำชาติจากครูผู้สอนในโรงเรียน
- 3.) เป็นผู้ที่สามารถให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตลอดระยะเวลาในการศึกษา

จากเกณฑ์คุณสมบัติดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ครูผู้สอนดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นและกลุ่มนักเรียนที่ศึกษาดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นได้ดังนี้

กลุ่มครูผู้สอนดนตรีประจำชาติไทย

1. อรวรรณ บรรจงศิลป์	วิทยาลัยดุริยางค์ศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์	โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

กลุ่มครูผู้สอนดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

1. Kazuo Suzuki	โรงเรียนมัธยมจังหวัด Wakayama
2. Makiko Nakajima	โรงเรียนมัธยมจังหวัด Wakayama
3. Keiko Yoshikawa	โรงเรียนมัธยมจังหวัด Wakayama

กลุ่มนักเรียนที่ศึกษาดนตรีประจำชาติไทย

1. นายธนศิลป์ ชูตินทรานนท์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

2. น.ส.ซาญพิชญ์ ลิมปนเวช

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

3. น.ส. ญานินทร์ ทิพากร

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

4. นายสิทธิชัย สหชัยวัฒนา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

กลุ่มนักเรียนที่ศึกษาดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

1. Kaoru Tsubota

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนมัธยม วากายามา

(Wakayama Prefecture

High school)

2. Ken Nakamura

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนมัธยม วากายามา

(Wakayama Prefecture

High school)

3. Yoshiko Watanabe

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนมัธยม วากายามา

(Wakayama Prefecture

High school)

4. Tosihiko Mori

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนมัธยมวากายามา

(Wakayama Prefecture

High school)

5. Takeshi Miwa	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยม วากายามา (Wakayama Prefecture High school)
6. Chika Sato	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยม วากายามา (Wakayama Prefecture High school)
7. Masuru Yamamoto	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยม วากายามา (Wakayama Prefecture High school)

2.2 การสัมภาษณ์แบบประเด็นในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดประเด็นตามรูปแบบการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาของชาติไทยคือ หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ปีพ.ศ. 2544 ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติในโรงเรียน
2. สภาพปัญหา อุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน และการ แก้ไขปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติในโรงเรียน ปัจจุบัน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์โดยทำการ สัมภาษณ์ในช่วงดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลในประเทศไทยระหว่างวันที่ 3 พฤษภาคม 2547 ถึงวันที่ 4 มีนาคม 2548
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในประเทศญี่ปุ่นระหว่างวันที่ 5 เมษายน 2546 ถึงวันที่ 16 เมษายน 2546

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดโดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นและ ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติในโรงเรียนปัจจุบัน โดยผู้วิจัยทำการจัดเรียงเนื้อหาที่ได้จากการสรุปการสังเกตและทำการวิเคราะห์ตามเนื้อหาที่ปรากฏ (Manifest Content) เมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสร้างข้อสรุปโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(Induction) โดยในแต่ละประเด็นจะต้องมีผู้ที่ตอบตรงกันอย่างน้อย 2 ใน 3 ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดในการนำเสนอข้อมูลในประเด็นเรื่องรูปแบบ สภาพปัญหา อุปสรรคและการแก้ไขปัญหาการนำวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติมาถ่ายทอดในโรงเรียน

3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นในโรงเรียนโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนในชั้นเรียนวิชาดนตรีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมดนตรีประจำชาติไทย ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติไทยในโรงเรียนจำนวน 1 ครั้ง

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นจำนวน 4 ครั้ง

3.1 การสร้างแบบสังเกตและประเด็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตและกำหนดประเด็นในการสังเกตเพื่อประกอบการศึกษา ดังนี้

1. การสังเกตลักษณะครูผู้สอน ลักษณะผู้เรียน
2. วิธีการเรียนการสอน สื่อที่ใช้ในการสอน ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน
3. บรรยากาศในการเรียน

3.2 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการศึกษาในช่วงดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลในประเทศไทยระหว่างวันที่ 3 พฤษภาคม 2547 ถึงวันที่ 4 มีนาคม 2548
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในประเทศญี่ปุ่นระหว่างวันที่ 5 เมษายน 2546 ถึงวันที่ 16 เมษายน 2546

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมทั้งหมด โดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นและพฤติกรรมการแสดงออกในกิจกรรมที่ผู้วิจัยทำการสังเกต โดยผู้วิจัยทำการจัดเรียงเนื้อหาที่ได้จากการสรุปการสังเกตและทำการวิเคราะห์ตามเนื้อหาที่ปรากฏ (Manifest Content) เมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสร้างข้อสรุปโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) โดยในแต่ละประเด็นจะต้องมีผู้ที่ตอบตรงกันอย่างน้อย 2 ใน 3 ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

หลังจากผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่นและ ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติในโรงเรียนปัจจุบัน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาทำการกำหนดแนวทางการนำวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติในโรงเรียน โดยวิธีการทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการจัดสนทนากลุ่มใน 2 พื้นที่ การศึกษาคือ ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย โดยผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มประกอบด้วย นักวิชาการดนตรี ครูสอนดนตรีประจำชาติ เพื่อร่วมกันสร้างข้อสรุปเรื่องแนวทางการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติในโรงเรียนต่อไปโดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ทำการศึกษา วิจัย และมีผลงานการวิจัยและผลิตเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประจำชาติอย่างต่อเนื่อง
2. เป็นผู้ที่สามารถบรรเลงดนตรีประจำชาติและมีหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบเรื่องการจัดจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติในโรงเรียน
3. เป็นผู้ที่สามารถให้ความร่วมมือได้ตลอดระยะเวลาในการวิจัย

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีดังนี้

ประเทศไทย ประกอบด้วย

1. สงบศึก ธรรมวิหาร	ข้าราชการบำนาญ ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. สุรางค์ ดุริยพันธุ์	นักวิชาการด้านดนตรีไทย
3. อานันท์ นาคคง	อาจารย์ประจำ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
4. ถาวร ศรีผ่อง	อาจารย์ผู้สอนวิชาดนตรีไทย
5. เหมราช เหมหงษา	อาจารย์ผู้สอนวิชาดนตรีไทย
6. ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์	อาจารย์ผู้สอนวิชาดนตรีไทย โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

ประเทศญี่ปุ่น ประกอบด้วย

1. Tokumaru Yosihiko	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
2. Yamaguchi Osamu	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
3. Tsukitani Tsneko	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
4. Tanaka Kenji	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น
5. Inoue Kazuo	นักวิชาการด้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

4.2 ประเด็นการสนทนากลุ่ม

ในการจัดทำกรสนทนากลุ่มในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการสนทนากลุ่มในประเด็นเรื่องแนวทางการนำวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติมาถ่ายทอดในโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ปรากฏจากการศึกษาในเรื่อง รูปแบบ สภาพปัญหา อุปสรรคและการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติในโรงเรียน ประกอบข้อมูลเรื่อง วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในครั้งนี้เพื่อประกอบการสนทนากลุ่ม

4.3 ระยะเวลาการจัดสนทนากลุ่ม

ในการจัดทำกรสนทนากลุ่มเพื่อนำเสนอแนวทางการนำวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติมาถ่ายทอดในโรงเรียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการจัดการสนทนากลุ่มดังต่อไปนี้

ประเทศไทย

1. การสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2548

ประเทศญี่ปุ่น

1. การสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2546

สรุปผลการวิจัย

ภายหลังจากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มแล้วผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลในการดำเนินการวิจัยทั้ง 3 ขั้นตอน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปงานวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการนำวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติมาถ่ายทอดในโรงเรียน โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากทั้ง 2 พื้นที่ในการศึกษามาเปรียบเทียบเพื่อนำเสนอจุดเด่นของวัฒนธรรมการถ่ายทอดทั้ง 2 พื้นที่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอแนวทางการนำวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติมาทำการถ่ายทอดในโรงเรียนสามัญของไทยต่อไป